

Banken hebben geen moreel kompas

Door dienstbaarheid ondergeschikt te maken aan winstbejag plaatst de sector zich buiten de samenleving

Hoogmoed was de financiële wereld nooit vreemd, maar grenzen van fatsoen zijn ver overschreden
David De Cremer

Lloyd Blankfein, topman van Goldman Sachs, heeft dit weekend de gemoederen flink beroerd. Banken dienen wel degelijk een maatschappelijk belang en voeren hierbij zelfs de taak van God uit. Dit zijn uitspraken die kunnen tellen. Hoogmoed is de financiële wereld nooit vreemd gebleken, maar nu lijken de grenzen van het fatsoen toch ver overschreden te zijn. Dit is des te meer duidelijk wanneer je naar de bonussen kijkt die Goldman Sachs wil uitdelen. Het wil maar liefst meer dan \$ 20 mrd aan het einde van dit jaar uitkeren.

Een feit waar de heer Blankfein aan lijkt voorbij te gaan is dat het uitdelen van deze bonussen een belangrijk signaal uitzendt: het is weer 'business as usual'. Ze hebben niets geleerd — of willen leren — van de financiële crisis. Ze omarmen dezelfde financiële gedachten die tot de crisis geleid hebben. Ze geven zo aan dat ze niet willen overgaan op een nieuw soort bankieren, met een meer morele gedachtengang. Integendeel, de hoogte van deze bonussen laat vermoeden dat er niets fout is gebleken met het systeem in het verleden. Dus waarom veranderen?

Vanuit dit oogpunt is het verwonderlijk dat Blankfein opmerkt dat de banken wel degelijk aan hun sociale functie voldoen. Niet

al te lang geleden meldde Lord Turner, hoofd van de Financial Services Authority in het Verenigd Koninkrijk echter dat banken 'socially useless' zijn.

Ik vind dat banken zichzelf inderdaad buiten de maatschappij hebben geplaatst. Ze zien nu het verlenen van service als ondergeschikt aan het winstbejag dat de moderne bankwereld kenmerkt. Het gevolg kennen we: kortetermijndenken. Dit denken zien we terug in de recente beslissingen van Goldman Sachs. De economie lijkt weer de goede kant op te gaan en onmiddellijk worden volop bonussen uitgedeeld. Er is geen sprake van een afwachtende houding, om in te schatten of de economie wel degelijk stabiel en rendabel blijkt. Neen, het geld is er, dus we delen onmiddellijk uit.

Het masker is afgefallen. De uitspraak door Goldman Sachs toont aan dat er geen moreel kompas bestaat binnen de bankenwereld. Een moreel kompas dat doet beseffen dat niet enkel de wet van de markt geldt, maar ook het gevoel van de maatschappij. Het gevoel dat mede bepaalt of je daden wel te verantwoorden zijn. Dit toont aan dat er geen enkel moreel verantwoordelijkheidsbesef aanwezig is en blijkbaar moeten we er ook niet op hopen in de toekomst.

Wat leert dit ons? Ondanks alle mooie beloftes van G20 is het duidelijk dat we ons niet zozeer moe-

ten richten op het installeren van nieuwe regeltjes. Het lijkt belangrijker te zijn dat we eens echt gaan nadenken over de betekenis van het instituut 'bank'. Hoe kunnen we de gedachtengang van de machtige bankier aanpakken, zodat sociale en morele verantwoordelijkheid weer op zijn of haar netvlies komt te staan?

Dit betekent dat we eerst moeten leren begrijpen hoe het komt dat banken dit gedrag vertonen en blijven vertonen. Wat zijn de drijfveren en de gedachten achter dit gedrag? Zonder dit begrip zal de politiek en de maatschappij vanuit een normatief kader blijven roepen dat dit niet kan, maar tegelijkertijd weinig kunnen veranderen. Simpelweg omdat we niet weten waar op in te grijpen. Regeltjes zijn fijn, maar werken uiteindelijk niet als de bankier zijn eigen gedachten behoud.

Is dit wat we echt willen? Elk gedrag vastgelegd in een wet of regel? Neen, het wordt tijd dat we inzicht krijgen in het hoe en waarom van dit gedrag. Dan kunnen we iedereen binnen de sector eindelijk serieus moreel gaan opvoeden.

David De Cremer is hoogleraar behavioural business ethics aan Rotterdam School of Management en de London Business School en wetenschappelijk directeur van de Erasmus Centre of Behavioural Ethics.

